

گزارشی از یازدهمین نشست ایفلا ویژه نابینایان (۱۴-۱۷ آگوست ۲۰۰۷)

حسین روحانی صدر^۱

و نمایندگانی از برخی کتابخانه‌های بزرگ دنیا در محل سالن ماسونیک شهر گراهام استون برگزار کرد. ماسونیک محل برگزاری اجتماعات خیریه است و خیرین افریقایی

نشست دو سالانه ایفلا، یازدهمین دوره خود را در شهر گراهام استون افریقای جنوبی، از تاریخ ۱۴ الی ۱۷ آگوست، برابر با ۲۱ الی ۲۳ مرداد ۱۳۸۶، با حضور تنی چند از محققان

۱. کارشناس تاریخ سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران

جهت توسعه فعالیت‌های فرهنگی در آنجا اجتماع می‌کنند.

گراهام استون از بنادری است که در آن بیش از ۵۰ کلیسا وجود دارد و از جمله مناطق مقدس آفریقای جنوبی به‌شمار می‌رود.

کشور آفریقای جنوبی با مساحت ۱,۲۱۹,۲۲۱,۰۹۰ کیلومتر مربع بین ۲۲ درجه و ۳۵ درجه عرض جنوبی و ۱۷ درجه و ۲۳ درجه طول شرقی واقع شده است. این کشور آن شهر پرتوریاست. مردم این کشور به زبان انگلیسی و بومی صحبت کرده و پیرو دین مسیحیت و مذهب پروتستان می‌باشند. این کشور دارای سیستم اتحادیه است و جنوبی‌ترین ممالک آفریقا را تشکیل می‌دهد. از بنادر مهم آن کیپ تاون و دوربون را می‌توان نام برد.

این همایش با مشارکت بخش نایبانیان ایفلا و پشتیبانی کتابخانه ملی آفریقای جنوبی و مؤسسه «هیومن ویر»^۲ و «ایست کیپ هند تولز»^۳ برگزار شد.

این نشست با حضور بیشتر کشورهای آفریقایی، اروپایی، امریکا، ژاپن، کره، و ایران با موضوع «ابزارهای پیشرو کتابخانه‌ای در خدمت توسعه توانمندی‌های فردی و جمعی» تشکیل شد.

همایش در روز دوشنبه ۱۳ آگوست مطابق با ۲۲ مرداد ۱۳۸۶، پس از آشنایی اعضای شرکت‌کننده در کنفرانس با یکدیگر، با بازدید از تنها کتابخانه نایبانیان آفریقای جنوبی آغاز

شد. در مراسم افتتاحیه وزیر فرهنگ و هنر آفریقای جنوبی؛ مسئول بخش نایبانیان ایفلا؛ رئیس کتابخانه نایبانیان آفریقای جنوبی؛ و جاج یاکوب، قاضی نایبانی دادگاه آفریقای جنوبی، به ایراد سخنرانی و خوشامدگویی به حاضران پرداختند.

رئیس اتحادیه جهانی نایبانیان ضمن ابراز خوشبینی به آینده، وضعیت کنونی خدمات‌رسانی به نایبانیان را در آفریقای جنوبی نامناسب، مهم، و در عین حال امیدوارکننده ارزیابی کرد.

از آنجاکه میزبانی این کنفرانس با کشوری آفریقایی بود، پیرامون موارد زیر درخصوص نایبانیان آفریقای نیز مباحثی صورت گرفت:

- وضعیت موجود نایبانیان،
- برنامه آموزش بریل، و
- تکنولوژی‌های کمک آموزشی و دبیری^۴

در آفریقای جنوبی.

یکی از کارشناسان کتابخانه نایبانیان آفریقای جنوبی به بیان مشکلات آموزش خط بریل در آفریقای جنوبی پرداخت که مهم‌ترین آنها تعدد زبان‌های مورد استفاده در آفریقای جنوبی و یکی نبودن کدهای بریل در آنها، کمبود لوازم کمک آموزشی برای زبان‌های محلی، کمبود معلمان مجرب در زمینه آموزش خط بریل، و کمبود کتاب‌های بریل بود.

یکی دیگر از مباحث، بررسی جایگاه فناوری‌های نوین در بهبود کتابخانه‌های نایبانیان بود. از این‌رو، مسئول حق‌تألیف

2. Human ware

3. East cape hand tools

4. DAISY=Digital Accessible Information System

بردن ظرفیت‌های مواد کتابخانه‌ای از عوامل تأثیرگذار در این زمینه خواندند. در ادامه، اتحادیه شرکت دیزی معرفی و راه‌های تولید در حال و آینده مورد بررسی قرار گرفت.

در این بخش به معرفی فعالیت‌های سیستم اطلاعات دیجیتالی (دیزی) پرداخته شد. این روش جهت دیجیتالی کردن اطلاعات برای افرادی است که قادر به خواندن متون عادی نیستند. با توجه به پرهزینه بودن این نوع سخت‌افزار و نرم‌افزار، این طرح نیازمند حمایت‌های جدی مالی جهت تهیه، تنظیم، و توسعه این فناوری است. از این‌رو، برخی از مؤسسات، از جمله بنیاد نیتون، حامی

اتحادیه جهانی نابینایان در مورد فناوری‌های کمک آموزشی در افریقای جنوبی گفت: «پس از سال‌ها تحقیق و بررسی، نرم‌افزار دلفین جوابگوی نیازهای کاربران نابینا در این کشورها شناخته شده است».

نکته قابل تأمل دیگر، وضعیت سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف سخت‌افزاری و نرم‌افزاری ویژه نابینایان بود که با اشاره به محدودیت امکانات در جهت اطلاع‌رسانی نابینایان و با پذیرفتن این نکته که هیچ کشوری قادر به ارائه خدمات به نابینایان همسان با افراد بینا نخواهد بود، فناوری را مهم‌ترین عامل کاهش این نابرابری دانسته و نقش دولت و ناشران را در بالا

توليدات موازی دیزی

یکی از مسئولان بخش‌های کتابخانه نابینایان سوئد ضمن تعریف کتابخانه دیجیتال به شرح خصوصیات استاندارد جهت گویاسازی و دیجیتالی کردن پرداخت و روش ایکس.ام.ال. را به‌عنوان یکی از راه‌های تولید اطلاعات دیجیتالی و قابل استفاده براساس نیازها و روش‌های مختلف برای استفاده کاربران معرفی کرد.

ایکس.ام.ال. زبان نشانه‌گذاری گسترش‌یافته‌ای است که اساس برخی طرح‌های خودکارسازی وب است. زبان ایکس.ام.ال. که با گذشت زمان محدودیت‌های آن کاهش پیدا کرده به آسان‌تر شدن کار در اینترنت کمک کرد.

در ایکس.ام.ال. می‌توان راهبرد نشانه‌گذاری دلخواه را به‌کار برد. ایکس.ام.ال. در حقیقت، بیشتر هم‌خانواده‌ای از فناوری‌های مرتبط است تا یک زبان نشانه‌گذاری؛ و یا نوعی دستور زبان است که با کمک آن می‌توان قوانین و دستورالعمل‌هایی را برای شرح چگونگی محیط‌های جدید ایجاد کرد.

در زمان حاضر، با دسترسی به فهرست‌های پیوسته کتابخانه‌های سرتاسر جهان، استفاده‌کننده می‌تواند از طریق اینترنت مقالات مجلات، کتاب‌ها، و دیگر صفحات وب را بخواند. این مقالات که با شیوه رقومی و پویا در پایگاه‌های اطلاعاتی و داده‌ای ذخیره شده‌اند به نهادهایی تعلق دارند که از لحاظ جغرافیایی شاید هزاران کیلومتر دورتر باشند. فهرست‌های کتابخانه‌ای پیوسته برای ایجاد امکان این نوع دسترسی‌ها ضعیف

این سیستم می‌باشد. از مهم‌ترین اهداف برنامه دیزی، گسترش ابزار، دیجیتالی کردن اطلاعات، آموزش‌های بین‌المللی، توسعه فعالیت‌های منطقه‌ای، و افزایش فعالیت‌هایی جهت معرفی، اشاعه، و تبلیغ خدمات دائمی به کاربران است. آمارها حکایت از آن دارد که تعداد کتاب‌هایی که تا مارس سال ۲۰۰۷، از طریق این برنامه در کشورهای آسیایی در اختیار کاربران قرار گرفته است، بیش از ۳۵۰۰ عنوان می‌باشد.

یکی از فعالیت‌های این اتحادیه حمایت از نابینایان حادثه سونامی بوده است. شعار این اتحادیه «راه بهتر برای خواندن و راه بهتر برای چاپ کردن» است.

هستند و بنابراین بسیاری از کتابخانه‌ها، این نوع منابع پیوسته را در فهرست نمی‌آورند و بیشتر استفاده‌کنندگان به دشواری متوجه منابع پیوسته الکترونیکی قابل دسترس می‌شوند.

اینجاست که ایکس.ام.ال. وارد میدان می‌شود. جست‌وجو و نمایش اطلاعات در صورتی که به روشی معنادار ساختاربندی نشده باشد محال است. اما هنگامی که اطلاعات در قالب ایکس.ام.ال. ذخیره شوند، امکان اشتراک و ترکیب داده‌ها به شیوه‌های گوناگون، که به هیچ وجه ممکن نبوده است، به وجود می‌آید.

ایکس.ام.ال. این خاصیت را دارد که برای نمایش یک سری اطلاعات یکسان برای استفاده‌کنندگان گوناگون مفید باشد. بدین دلیل که با استفاده از شیوه‌نامه می‌توان یک خدمت خبری وب را به گونه‌ای طراحی کرد که قابل نمایش در رایانه دستی یک تاجر، رایانه گویای یک نابینا، و رایانه آزمایشگاه مورد استفاده یک دانشجو باشد. چون ایکس.ام.ال. ابزاری چندمنظوره است و از فناوری‌های بسیار انعطاف‌پذیر بهره می‌برد.

فعالیت‌های نرم‌افزاری در جهت توسعه ایکس.ام.ال. به نتایج خوبی رسیده و می‌توان از این فرایند در جهت گویاسازی و تهیه دیزی با سرعت بالا استفاده کرد که هم‌اکنون این فعالیت در برخی کشورهای همسو در حال انجام است.

یکی دیگر از محققان در مقاله‌خویش در پاسخ به این سؤال که «آیا قانون حق مؤلف در مورد نابینایان منصفانه است یا خیر؟» چنین

پاسخ داد که به اعتقاد ایشان پرداختن به مسئله نادیده گرفتن قانون حق مؤلف، جهت تأمین نیازهای کتابخانه نابینایان ضروری است، زیرا از این طریق نابینایان می‌توانند از منابع کتابخانه‌ای مانند افراد عادی بهره‌مند شوند.

در بخش دیگر، سوئدی‌ها گزارشی از فعالیت‌های کتابخانه آنلاین ارائه داده‌اند. کتابخانه سوئد با همکاری کتابخانه‌های محلی یک سری خدمات جدید را به صورت پیوسته و دیجیتالی در اختیار کاربران قرار می‌دهد. براین اساس کاربران قادر خواهند بود خیلی سریع‌تر و مطابق سخت‌افزار نورده اطلاعات لازم را برای مطالعه خود دریافت کنند.

یکی دیگر از کتابخانه‌های پیشرو در زمینه فعالیت‌های دیجیتالی و کتاب‌های دیزی، کتابخانه ملی دانمارک است. بخش نابینایان کتابخانه ملی دانمارک، با حدود ۱۲,۰۰۰ کاربر، دارای ۱۴,۰۰۰ عنوان کتاب در قالب دیزی و ۱۸۰۰ عنوان کتاب دیجیتالی و همچنین کتاب‌های بریل می‌باشد. در این طرح که با همکاری بخش نابینایان کتابخانه ملی دانمارک و کتابخانه‌های عمومی محلی در حال اجراست، کاربران قادر خواهند بود به صورت پیوسته برای استفاده از کتاب‌ها، بدون در نظر گرفتن قانون حق مؤلف، اقدام نمایند.

در کشور دانمارک جهت تسهیل در امور حق مؤلف برای نابینایان قانونی وضع گردید که به موجب آن استفاده نابینایان و کم‌بینایان را از عناوین مختلف کتاب بدون در نظر گرفتن حق مؤلف، امکان‌پذیر می‌سازد. از این طریق،

در کمتر از دو دقیقه کاربر قادر می‌باشد که یک کتاب را به صورت رایگان بارگذاری و از آن استفاده کند.

این نشست با ارائه گزارش‌هایی از سه کشور آفریقای کنیا، زامبیا، و سیرالئون به کار خود خاتمه داد.

برنامه‌های عمومی

از برنامه‌های عمومی ایفلا برگزاری نمایشگاهی در سالنی در مجاورت سالن کنفرانس بود. در این نمایشگاه دستاوردهای روز از جمله انواع برجسته‌نگار، انواع پریتتر بریل، مگنی فایر (درشت‌نما)، و دیگر لوازم کمک‌آموزشی جهت استفاده نابینایان عرضه شده بود. همچنین نشست‌هایی نیز در هتل گراهام پورتوریا برگزار شد. در این نشست‌ها اعضا به تبادل نظر با یکدیگر می‌پرداختند.

کارگاه آموزشی

همان‌طور که در بالا گذشت پس از پایان کنفرانس، کارگاه آموزشی کتاب‌های برجسته^۶ به مدت دو روز برگزار شد. در این کارگاه نحوه ساخت کتاب‌های برجسته و همچنین آموزش آن به کودکان و تأثیر روش‌های روان‌شناختی آموزش و همراهی کردن کودکان برای یادگیری مفاهیم، پرداخته شد. همچنین در این کارگاه تأکید بر آن بود که ناشران در تولید این نوع کتاب‌ها به نقش معیارهای فرهنگی و بومی توجه کرده و مطابق با هنجارهای فرهنگی و هویت ملی کاربران آموزش‌هایی را متناسب با آن هنجارها ارائه دهند.

خلاصه و نتیجه‌گیری

این نشست از ویژگی‌های خاصی نسبت به دوره‌های قبل برخوردار بود، از جمله حضور یک قاضی نابینا به‌عنوان سخنران اصلی که ضمن اشاره به وضعیت زندگی خویش به جایگاه علم و مطالعه کتابخانه‌ای جهت کسب اطلاعات مفید روز تأکید نمود چرا که او خود یک قاضی فعال و نیازمند به اطلاعات جدید در پیشرفت فعالیت‌های خویش بوده است.

مانند سال‌های قبل شرکت‌ها و مراکز تولیدی محصولات خود را در نمایشگاه بیرون سمینار در معرض دید عموم قرار دادند که خوشبختانه نسبت به گذشته از تنوع بیشتری برخوردار بود.

همچنین باید از میهمان‌نوازی میزبانان آفریقای جنوبی به نیکی یاد کرد، چرا که آنان پیش‌بینی‌های لازم را جهت تأمین نیازهای میهمانان نابینا فراهم آورده بودند که این امر موجب پررنگ‌تر شدن حضور کارشناسان نابینا در این نشست گردید.

یکی از برجسته‌ترین نکات در این نشست حضور برجسته کارشناسان نابینای جوان بود، به طوری که این استقبال نسبت به سال‌های قبل کم‌نظیر بوده است که جای بسی امیدواری جهت بهینه شدن امور آتی نابینایان به دست خود آنهاست. همچنین یکی دیگر از نکات برجسته این نشست برگزاری کارگاه‌های آموزشی جهت بررسی نحوه ساخت کتاب‌های برجسته و آموزش آن به کودکان است.